

SREČNA GORA TRIGLAV

Aljaž si je sam postavil spomenik: ne enega, kar več si jih je postavil prav na Triglavu.

Letos 27. avgusta, ob stoletnici njegovega prihoda na Dovje, mu bodo ljudje tega kraja in drugi od blizu in daleč postavili spomenik ob cesti, da bo sleherni, domač in tuj, vedel, kdo je živel pod Triglavom. Akcija za spomenik je bila spontana, ljudska, v slogu pesnikovih stihov »... ki si jim bil varuh vnet, zdaj ti hvaležni hranijo spomine.«

Časi, ki prihajajo, niso na svoj način nič manj zaskrbljujoči, kot so bili tisti v poznih Aljaževih letih. Zelena pravljica iz Zlatorogovega vrta je vsako leto bolj ožgana od kislega sovraga, vsako leto se človeško mravljišče na Triglavu bolj pomnoži, v dolini pa suburbanizira in motorizira ter s takimi navadami sili navzgor in pušča sledove svoje civilizacije.

Stoletnica Aljaževega prihoda pod Triglav je tudi prava priložnost, da se zamislimo, kako je pravzaprav s Triglavskim narodnim parkom in z vso našo naravno dediščino v gorah. In ne samo z naravno: tudi s planinsko kulturno dediščino, ki se je je v teh več kot dvesto letih zahajanja v naš gorski svet le nabralo toliko, da mimo nje ne more niti slovenska kulturna zgodovina.

Vse bolj znane evropske gore od Mont Blanca pa na nižje so imele svoje prve pristopnike, nekatere alpinistično bolj naglašene (tako imenovani zadnji problemi Alp) pa svoje bolj ali manj znane zmagovalce.

Toda katera evropska gora je imela takega svojega varuha — ne prvega pristopnika —, kot ima Triglav svojega Aljaža?

Ali ima najvišja gora Evrope takega moža — ali pa svetovljansko znana lepota Alp nad Zermattom Matterhorn? Se ponaša s kom podobnim Heiligenblut pod Velikim Klekom?

Triglav je torej tudi s tega zornega kota srečna gora. Jakob Aljaž ni dal Dovju-Mojstrani le planinskega, ampak tudi turistični kapital, ki ga velja izkoristiti. To bi veljalo posebno še zdaj, ko v bližini v karavanška nedra vrtajo evropsko cesto in ko tudi govorijo o zimski olimpiadi treh dežel.

Dovje-Mojstrana ima zaradi naravne lege pod Triglavom in kot izhodišče v doline Vrat, Kota in Krme idealen letoviški značaj. Nič naj ne hlepi po vrtnju predora pod Luknjo v Trento! Pač pa naj v podaljšku pokopališča na Dovjem uredijo spominski park, kamor bi prenesli spominke plošče ponesrečenih s Triglavskega pogorja. Plošče skupaj z grobovi Aljaža, Juga, Janeza Polde in mnogih drugih — to bi bil planinski muzej na prostem, idealno dopolnilo Triglavski planinski zbirki v Mojstrani!

Dovje-Mojstrana nima hotelske strukture, kakršno imajo najbolj znana evropska planinska središča. Ima pa Jakoba Aljaža. Aljaž pokrije vse, tudi manjkajoče. Aljažovo delo na Triglavu je planinsko turistično izročilo za naslednje tisočletje, Aljažev credo v Triglavu sporočilo za slovenski jutri.

Z zgledom je učil; ali nas je tudi naučil ljubiti domovino, kar so tudi naše gore?

JAKOB ALJAŽ KOT GLASBENIK

SLAVČEK IZ POD SIVEGA TRIGLAVA

EDO ŠKULJ

Življenjski okvir župnika Jakoba Aljaža je kaj preprost. Rodil se je 1. julija 1845 v Zavrhu pod Šmarno goro v župniji Smlednik. Osnovno šolo je obiskoval doma in deloma v Ljubljani, kjer je tudi hodil v gimnazijo. Od drugega razreda je stanoval kot gojenec zavoda Alojzijevišče. Po maturi je eno leto študiral klasično filologijo na Dunaju, nato pa je vstopil v ljubljansko bogoslovje. Leta 1871 je bil ordiniran. Kot kaplan je služboval v Tržiču, kot župnik od leta 1880 na Dobravi pri Kropi, od leta 1889 pa na Dovju, kjer je ostal do smrti, ki ga je doletela 4. maja 1927. V spominskem članku je Anton Dolinar na kratko označil njegove človeške lastnosti: »Neutrudljiva dobrohotnost, ljubeznivost in odkritosrčna prijaznost do vsakega, vedno in povsod, ne oziraje se,

kateremu družbenemu stališču kdo pripada.«¹

Župnika Aljaža lahko motrimo kot duhovnika, planinca ali glasbenika. V tem članku bi samo bežno pogledali v njegov glasbeni talent, in sicer v štirih točkah. Najprej moramo omeniti njegove glasbene študije, kolikor jih je pač imel, potem v njegovo glasbeno delo, ki se je kazalo predvsem v treh smereh: zborovodja, skladatelj in urednik.

GLASBENI ŠTUDIJ

Gotovo je, da je bil Aljaž dokaj velik glasbeni talent. Vendar talent brez študija ostane v grobem stanju. Zdi se, da je prvi glasbeni pouk dobil šele takrat, ko je prišel v Alojzijevišče. Tam je petje po-

¹ A. Dolnar, † Jakob Aljaž, v: P 7 (1927) 25.

Leta 1935 je Glasbena matica odkrila na zunanem zidu šmarnogorske cerkve spominsko tablo, na kateri sta upodobljeni dve Aljaževi ljubezni: gora in glasba

učeval Anton Nedved, ki je prišel s Češkega, ko je bilo razpisano mesto glasbenega ravnatelja filharmoničnega društva v Ljubljani. Tu je postal kar pomembna, če že ne nekaj časa kar središčna glasbena osebnost. S svojimi zvočnimi in poljudnimi skladbami je močno vplival na razvoj slovenske pesmi. Gotovo se Aljaž ni mogel izogniti temu vplivu.

Nedvedu ni ostal neopažen Aljažev talent, zato ga je vedno spodbujal k študiju glasbe. Zaradi tega spodbujanja se je Aljaž privatno učil harmonijo. Po drugi strani je s tremi sošolci organiziral kvartet, v katerem je pel prvi tenor. Ta kvartet je postal tako slaven, da so ga vabili na različne slovesnosti. Ko kvartet ni bilo več, so se ga ljudje še vedno spominjali. Gimnazijci so ob nedeljah imeli mašo v križevniški cerkvi, pri tej šolski maši pa je pel zbor gimnazijcev. V osmi gimnaziji (zadnjem letniku) je zbor vodil Aljaž.

Tudi tisto leto, ki ga je prebil na Dunaju, lahko štejemo za dobo glasbenega učenja. Takoj se je vključil v Slovanski pevski zbor, ki je leta 1866 z drugimi 27 pevskimi društvi sodeloval na koncertu v prid ranjenim vojakom. Vseh pevcев je bilo 1200, vodil jih je Herbeck. Vsako nedeljo je Aljaž šel v dvorno cerkev, kjer so redno izvajali Haydnove in Mozartove maše. Tudi glasbeno delo v bogoslovju lahko štejemo med njegovo študijsko obdobje. Po eni strani je vodil zbor 30 bogoslovcev,

po drugi strani pa je sodeloval na stolnem koru kot prvi tenor in tako pomagal ravnatelju Antonu Foersterju, s katerim ga je vezalo dolgoletno prijateljstvo. To sodelovanje z imenitnim zborovodjem je gotovo vplivalo na Aljažev glasbeni razvoj. Foersterju je tudi stal ob strani, ko je doživljal hude udarce zaradi cecilijanskega gibanja.

ZBOROVODJA

Že iz povedanega je razvidno, da je Aljaž postal odličan dirigent, predvsem pa dober organizator. Ta lastnost se kaže v vsem njegovem delovanju, glasbenem in planinskem. Morda je zborovodstvo tisto glasbeno področje, na katerem je bil najbolj izurjen ali pa je imel zanj največji talent. Prav zanimivo je, da je edini teoretično glasbeni spis, ki ga je napisal, ravno o zborovodju. Naslov mu je dal Pevovodja in ga je objavil v reviji Cerkveni glasbenik leta 1885 v več številkih. Članek je napisan izredno stvarno in konkretno, brez večjih teoretičnih utemeljitev. Pravi izraz Aljaža samega! Lahko bi celo rekli, da je skoraj v vsem še danes aktualen. Razdelil ga je na naslednja poglavja: 1. Lastnosti pevovodje, 2. Poskušanje, 3. Tempo, 4. Dinamika, 5. Kako se ponaša pevovodja. Načela je utemeljeval na zgledih velikih skladateljev. Med drugimi omenja naslednje skladatelje: Bach, Beethoven, Berlioz, Liszt, Mendelssohn, Mozart, Palestrina, Schumann, Wagner. To kaže predvsem na njegovo razgledanost, s katero je dal reviji določeno širino, ki je ni bila vajena. Na njegovo širino in razgledanost kaže naslednje dejstvo: kamor koli je potoval, je šel tudi v opero. Tako pravi v spominih: »Kadar sem potoval, sem šel rad v opero: v Ljubljani, na Dunaju (dvorna opera in ljudsko gledališče), v Pragi, v Berlinu, v Monakovem, v Trstu, v Rimu.«²

Ko govori o splošnih lastnostih pravega zborovodje, bi lahko rekli, da je naravnost avtobiografski: »Poglavitne lastnosti pevovodje so: tanjši čut in posluš, razum, ogenj in železna volja. Nij zadosti partituro le igrati, ampak on jo mora tako brati, da, ko jo le pogleda, vse tone v sebi čuti in doneti sliši... Težko je najti pravega kapelnika, ki bi svoje ljudi čisto v oblasti imel. A njegova naloga tudi ni kaj navadnega. Lahko najdeš učenega profesorja, spretnega advokata, dobrega govornika, ali redko boš videl pravega kapelnika, če je tudi morebiti sicer učen muzikus in komponist, in če si ga našel, opazuj ga, veliko se boš naučil. Da je oster, strog, nič ne de, če prav kdo na tihem pravi, da je 'grob'. Po končanem petji se bo slišala občna pohvala, in vsi pevci poročajo, prav je, da je bil 'grob', ter mu bodo hvaležni in iz srca udani.«³

² J. Aljaž, Pevski spomini, v: P 5 (1925) 40.

³ J. Aljaž, Pevovodja, v: CG 8 (1885) 2.

Že na prvem službenem mestu v Trziču je ustanovil kar dva moška zbora: za čevljarjske pomočnike in za meščanske mladeniče. Te je tudi pripravil do tega, da so začeli peti slovenske pesmi. Mimogrede: Iz Trziča je poslal na Orglarsko šolo v Ljubljano Ignacija Hladnika, ki je postal pomemben skladatelj in duša vsega glasbenega življenja v Novem mestu med obema vojnama.

Devet let je župnikoval na Dobravi pri Kropi. Tudi tu je vodil zbor. Ko je prišel cesar Franc Jožef na Bled, je organiziral zbor 60 pevcev iz vse Gorenjske, ki so cesarju zapeli na postaji v Lescah, večerno serenado na jezeru pa je preprečilo slabo vreme. Za dobravsko cerkev je preskrbel orgle, ki so za zborovodja tako zelo pomembne. V Smledniku, njegovi rojstni fari, je leta 1881 Franc Goršič postavil nove orgle. »Pri dispoziciji je sodeloval naš preprijazni domačin g. župnik Aljaž, kojemu za skerb in trud gratias intimas,« je zapisal v poročilu Krilan, kar je anagram za Andreja Karlina, takrat smledniškega kaplana, pozneje pa tržaškega oziroma mariborskega škofa.⁴ Stare smledniške orgle pa je Aljaž odkupil in jih dal postaviti v svojo župnijsko cerkev na Dobravi, ki do tedaj ni imela orgel. Te orgle je okoli leta 1830 naredil Peter Rumpel iz Kamnika, na dobravski kor pa mu jih je postavil Peter Rojc iz Podtabora pri Podbrezju. Te orgle so solidno delo, kot vse Rumplove orgle, in še danes stojijo na mestu, kamor jih je postavil Aljaž. Stare mehanične orgle človek le malo popravi in uglesi in hvaležno naprej pojejo.

Leta 1889 je prišel na svojo zadnjo postajo, na Dovje. Tu je našel prav take orgle, Rumplove iz leta 1832 z 10 registri. Vendar so se časi spremenili in z njimi miselnost. Leta 1915 je naročil nove orgle z 21 registri pri Ivanu Milavcu v Ljubljani, ki je malo prej naredil velike trimanualne orgle za ljubljansko stolnico. Žal je Milavec med delom umrl. Orgle je postavil Ivan Naraks iz Arje vasi pri Petrovčah. »Hvalevredno je zlasti to, da je dal načrt za omaro delati posebej arhitektu Vurniku in je s tem dosegel, da so dovške orgle umetnina tudi za oko, ne samo za uho, tudi kot arhitektura, ne samo kot muzika,« je zapisal Franc Kimovec.⁵

Ob njegovem dirigiranju in navdušenju za orgle se pojavi vprašanje, kakšen organist je bil Aljaž. Ali drugače povedano, koliko je znal igrati na orgle oziroma klavir. Franc Kimovec je zapisal, da je na Dovjem Aljaž sam »orgljal, kadar je bil kaplan pri oltarju.«⁶ Kot kaplan v Trziču si je nabavil klavir, ki mu ga je kupil Foerster na Dunaju. Naročil si je tudi Haydnove, Mozartove in Beethovnovе sonate, kakor tudi

Jakoba Aljaža je Glasbena matica v Ljubljani na občnem zboru 15. julija 1909 zaradi njegovih velikih zaslug na glasbenem področju proglašila za častnega člana, o čemer priča pred kratkim najden dokument.

Bachove orgelske skladbe. Vendar so bile te skladbe zanj pretežke, kot sam omenja, čeprav je večkrat vadil pozno v noč. Zato je te note raje posojal sosednjim organistom. Pač pa je imel Rinckovo Orgelschule. Iz vsega tega lahko sklepamo, da je bil pač zelo spreten organist, kakšen virtuoz pa gotovo ne. Spet pravi Aljaž: velik praktik.

SKLADATELJ

Omenjeno je bilo, da se je kot dijak zasebno učil harmonije. Pozneje ni zamudil priložnosti, da bi se kaj glasbenega naučil. Ker je bil bister človek, se je hitro navzel kaj novega. V spominih je obžaloval, da ni hodil k prijatelju Foersterju, da bi ga učil kontrapunkt. Pa vendar njegove skladbe preraščajo preprosto harmonijo tistega časa. S Foersterjem sta se nekoč pogovarjala, kako je pravilneje komponirati, z instrumentom ali brez njega. Tako se sprašuje v spominih: »Kje pa je bolje komponirati, ali pri klavirju ali na prostem? Foerster mi nasvetuje: na prostem. Vzemí motiv, ga razmišljaj in zapiši, potem šele pesmico poskusi na klavirju. Zakaj, če pri klavirju komponiraš, zaideš v stare šablone... ,O Triglav moj dom' sem zložil na cesti, pesem ,Na nebu zvez-

⁴ Krilan, Dopsis iz Smlednika, v: CG 4 (1881) 55.

⁵ F. Kimovec, Jakob Aljaž, v: CG 51 (1928) 3.

⁶ F. Kimovec, n. d. 3.

de sevajo' na vrtu, ko sem prišel iz Vrat. Ravno tako bas-solo 'Ne zveni mi' itd.« Pri Aljažu posebej pade v oči, da kot župnik in kot zagovornik cecilijanstva ima le nekaj cerkvenih pesmi. Poleg onih v svojih zbirkah ima dve tiskani v reviji Cerkevni glasbenik, in sicer leta 1884: Oče naš in Češčena si Marija. Pod naslovom je opomba: »Po koralu priredil Jakob Aljaž«.7

Med drugim je Aljaž nekako veljal za strokovnjaka v koralnem, to pomeni gregorijanskem petju. V semenišču je to zvrst petja učil Anton Nedved, ko pa je zbolel, so se učili sami. Aljaž kot zborovodja je prevzel tudi pouk gregorijanskega petja. Te napeve je tudi privatno učil bogoslovce in celo škofa Pogačarja. Zato omenja v spominih: »Škof me je rad imel, ker nisem bil le pevovodja, ampak tudi njegov učitelj za koralno petje.« Vsekakor sta obe preprosti skladbi zanimivi zaradi načina, kako so v Aljaževem času peli gregorijansko petje, in sicer po tako imenovani medicejski izdaji, ki je imela menzurirano petje in z določenimi melodičnimi popravki. V tistem času oziroma nekoliko pozneje pa se je uveljavil »restavriran« koral, kot so ga razbrali iz srednjeveških rokopisov in ga poznamo danes.

Aljaž je pri svojih skladbah vzel menzurirano gregorijansko melodijo, jo zaradi slovenskega besedila malo prikojil in štiriglasno harmoniziral. Melodija Očenaša je preprost mašni napev, Zdravamarija pa iz znane marijanske antifone. Izmed rokopisnih skladb, poroča Milan Kalan, so na Dovjem dolgo časa peli pesem »Slava bod' Gospod' Bogu«.8 To je pa tudi več

7 J. Aljaž, Oče naš in Češčena si Marija, v: CG 7 (1884) 31.

8 M. Kalan, † Duhovnemu svetniku Jakobu Aljažu v spomin, v: CG 50 (1927) 101.

Ko so Jakobu Aljažu podelili red svetega Save, mu je takole čestital tržaško-koprski škof monsignor Andrej Karlin

ali manj vse na cerkvenoglasbenem polju. Bolj plodovit je bil na svetnem polju. V ne preveč urejenih spominih Aljaž kar trikrat omenja svoje skladateljske začetke: »Ni bil prej moj namen komponirati in le na prošnjo mojih prijateljev in da počastim mojega prijatelja Simona Gregorčiča, sem začel poskušati. S strahom sem izdal mojih 14 zborov. Ker so ugajali, sem nadaljeval. Nadaljeval sem: nekaj je dobrih, nekaj slabih. Med dobre štejem 'Mi v grobi smo'.«

Prva pomembna Aljaževa skladba so bili »Občutki«, moški zbor z baritonskim samosplovom, ki jih je leta 1895 izdala Glasbena Matica v Ljubljani. Pozneje jih je objavil v svoji pesmarici skupaj s tremi drugimi. »Ker so bile omenjene zborovske skladbe pevcem všeč in so jih zelo prepevali, se je Aljaž vsled tega navdušen lotil komponiranja še drugih zborov ter izdal leta 1904 najprej zbirko 14 mešanih in moških zborov, potem pa od leta 1908 dalje devet zvezkov svojih zborov, in sicer med temi vse že do tedaj izšle in mnogo novih,« poroča Stanko Premrl9. Vseh teh skladb je 56, od katerih so, če odmislimo nekaj izjem, vsi izvorni napevi. Od vseh teh zborov sta Luka Kramolc in Matija Tomc sprejela v svojo izdajo Slovenske pesmarice znano Triglav in Oj zbogom, ti planinski svet na besedilo Simona Gregorčiča. Prvi je moški zbor s kratkim vmesnim baritonskim solom, drugi pa mešani zbor z daljšim tenorskim solom. Obe skladbi sta prav značilen primer Aljaževega snovanja.

Poglejmo na kratko, kako so v Aljaževem času ocenjevali njegove skladbe. Najprej stavek Franca Kimovca, ki je bolj zanimiv po besednjaku kot po vsebini. Kimovec je bil znan, da je z besedami »ročce sadil«. Takole pravi: »Aljaž je slavček naših gorá, ljubko žuboreči studenček izpod si-

9 S. Premrl, Jakob Aljaževa skladbe, v: CG 51 (1928) 40.

MONSIGNOR ANDREJ D. R. KARLIN

ŠKOF TRŽAŠKO-KOPRSKI

*iskreno čestita o priliki
Najvišjega odlikovanja očetu slovenske
kristike, velikeu pedagogu in glasbenem
prijatelju slovenske pesni.
Na mnoga leta!*

vega Triglava. Vsa ljubkost naših planin, vsa nežna lepota naših dolin, vsa velika ljubezen do rodne zemlje in našega rodu, ki jo tako lepo opeva Gregorčič, vsa pri Aljažu izzveni v čudovito jasnih napevih.¹⁰ Kimovec pa je znal tudi bolj resno in strokovno napisati: »Aljaž je kot glasbenik za razvoj naše glasbe zelo pomemben. V skladbah je jasen, krepak, izrazit; hkrati mehek in nežen, trdote v skladbah ni, kakor je ni bilo v značaju. Diatonik je, s prozorno harmoniko. V skladbe rad vpleta učinkovita solistovska mesta (tenor, bariton) z lepo, čustveno kantileno. Skladateljski vzor in učitelj mu je bil Foerster; in res bi marsikatero Aljažovo mesto moglo stati v Foersterjevih skladbah.«¹¹

Temu mnenju se pridruži tudi strogi Premrl, ki ni bil nič kaj prizanesljiv v svojih ocenah: »Brezdovomno. Tako sta si sorodna. Gotovo pa je tudi, da se marsikak resnično Foersterjev zamislek in zapisek nahaja v Aljaževih.« Premrl, ki je morda za Riharjem najbolj znal po slovensko zapeti, nadaljuje: »Aljaževa melodika je naša slovenska. Homofonija se prijetno druži z lahko polifonijo.« Lahko bi dodali: čeprav ni študiral kontrapunkta. Tudi obetavni muzikolog Stanko Vurnik je opozoril na slovenskost Aljaževih skladb: »Tudi sicer je moral dobro poznati slovensko ljudsko pesem, kar se čuti v njegovih skladbah, ki tako lepo zadenejo pristno slovenski duh. Zato so pa marsikatero njegove umetne skladbe tako hitro ponarodele.«¹²

UREDNIK

Mohorjeva družba v Celovcu je leta 1883 izdala prvi, naslednje leto pa drugi del cerkvene pesmarice Cecilija, ki jo je uredil Anton Foerster, in sicer v redni zbirki. V naslednjih letih je pesmarica doživela kar dva ponatasa. Še danes človek sreča na slovenskih korih te pesmarice v eni ali drugi izdaji.

Nekaj podobnega je pripravil Jakob Aljaž na svetnem polju in zbirko naslovlil Slovenska pesmarica. Tudi ta je izšla v dveh delih in tudi v redni zbirki, in sicer prvi leta 1896, drugi del pa leta 1900. Tudi drugo izdajo je pripravil Aljaž sam. Ko obuja spomine, pravi glede pesmarice: »Poprej so eni rekli: Saj Aljaž ne bo nič napravil. Drugi so prerokovali, da bo število udov Mohorjevih vsled Pesmarice zelo padlo. Pa baš narobe je bilo. Število udov je rapidno poskočilo na 80 000. Družba sv. Mohorja se je obnesla z lepim tiskom v priročnem formatu.« Res je, tisk je izredno lep in jasen ter še danes ponos glasbenega tiska. Kakor človek sre-

ča po korih Cecilijo, tako sreča po arhivih pevskih zborov Aljažovo Slovensko pesmarico.

Mohorjeva družba v Celju, ki je prava naslednica stare Družbe sv. Mohorja v Celovcu, je tudi v redni zbirki izdala v letih 1963 in 1964 novo izdajo Slovenske pesmarice, ki sta jo uredila Luka Kramolc in Matija Tomc. Prav tako je tudi izdala novo izdajo cerkvene pesmarice z naslovom Slavimo Gospoda, in sicer leta 1988, tudi v redni zbirki.

Izbor v Aljaževi pesmarici je zelo posrečen. Vsak zvezek je razdeljen na tri dele: moški zbori, mešani zbori in nabožne pesmi, katerih je le nekaj. V njej so preprosti in tudi težji zbori, na primer Foersterjev V hribih se dela dan ali Flajšmanov V gorenjsko oziram. Ni pozabil na Gallusov Ecce quomodo moritur iustus, s podnaslovom »Slavna skladba našega rokaja«, kakor tudi ne na Lisztovo himno na čast sv. Cirilu in Metodu. Obe skladbi sta nekaj let prej izšli v reviji Cerkveni glasbenik.

Ob Aljaževi 50-letnici mašništva je Anton Dolinar napisal v reviji Pevce o Aljažu kratek članek, v katerem mimogrede omenja Slovensko pesmarico. Uredniku revije Francu Kimovcu se je zdela ta omemba premalo, zato je opombi pod črto dodal: »Aljažovo največje delo za slovensko glasbo je ‚Mohorjeva pesmarica‘. Velikanski vpliv te izdaje ve popolnoma ceniti le ta, kdor je poznal naše pevsko-glasbene razmere dotlej, pa jih primerja z današnjimi. Saj prej zborov, ki bi se bavili s slovensko pesmijo, skoraj nismo poznali. Kar je bilo, so bili izvečine samo redki ‚čitalniški zbori‘, pa še te je tvorilo le malomeščansko izobraženstvo in polizobraženstvo, preprost človek skoro nikjer ni imel dostopa. Pa tudi ti zbori (ponajveč kvarteti) so nastopali s par pesmimi pri kakih veselnicah, nekateri so hodili od kraja v kraj, kjerkoli je inteligenca — izobraženstvo — priredila ‚narodu‘ veselico. Z Aljažovo pesmarico je nastopil preobrat. Ljudstvo jo je z veseljem sprejelo in se je oklenilo in pelo, pelo... Pevski zbori so rastle kot gobe po avgustovskem dežju, njih vsakdanji kruh pa je bil Aljaž s svojo pesmarico.«¹³

¹³ A. Dolinar, Jakob Aljaž, v: P 1 (1921) 7—8, 2.

Vsi veliki planinci, ki nekaj pomenijo v slovenski planinski zgodovini, so dopisovali v Planinski vestnik. Ali niso postali še večji tudi zato, ker so imeli drugi planinci možnost ocenjevati njihova planinska dejanja po informacijah iz prve roke in so jih postavili na pravo mesto v zgodovino tudi zaradi njihovega nastopanja v društveni reviji? — Pridružite se sodelavcem Planinskega vestnika! Zdjaj, poleti, imate za to najlepše priložnosti!

¹⁰ F. Kimovec, J. Aljaž: Pet zvezkov mešanih in moških zborov, v: CG 31 (1908) 96.

¹¹ F. Kimovec, Jakob Aljaž, 3.

¹² S. Vurnik, Jakob Aljaž in naša ljudska pesem, v: CG 54 (1931) 18.